

УДК 327.58-042.3(0)

*Калашлінська М. В., докторант, канд. політ. наук,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

РОЛЬ ПОСЕРЕДНИЦТВА ТА МЕДІАЦІЇ В ПОЛІТИЦІ У ДОСЯГНЕННІ МІЖНАРОДНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Ключові слова: політика, посередництво, медіація, міжнародна стабільність, геополітичні конфлікти, діалог, стратегії врегулювання.

Вступ. В умовах неспинного зростання кількості глобальних збройних конфліктів та загострення світової політичної обстановки міжнародний порядок стикається з необхідністю впровадження радикальних змін. Хоча кризові тенденції є глобальними і формувалися протягом довгого часу, лише події останніх років яскраво висвітлили їх актуальність та критичний характер для всього світу: повномасштабна агресія росії проти України в 2022 році; конфлікт у Нагірному Карабасі у вересні 2023 року; новий сплеск насильства на Близькому Сході за активної участі угруповання Хамас із жовтня 2023 року тощо – ці події, серед інших факторів, вказують на те, що ми стоїмо на порозі нового світового порядку. У ситуації, коли старі правила втрачають свою актуальність, а конфлікти, які десятиліттями перебували в «замороженому» стані, в будь-який момент можуть перейти в активну фазу, ключові міжнародні організації, як-от ООН, ОБСЄ, НАТО й інші регіональні об'єднання та блоки стикаються з проблемами координації своїх дій та необхідністю пошуку адекватної реакції на агресію, яка дедалі посилюється.

Актуальність. Геополітичні виклики сучасності, а також усе більша дестабілізація ситуації в різних регіонах світу роблять посередництво та медіацію як інструменти підтримання міжнародної стабільності та безпеки все більш важливими й такими, що потребують подальшої уваги та вивчення.

Виклад основного матеріалу. Численні конфлікти регіонального та глобального рівня, з якими стикається світ, часто є результатом не лише політичних амбіцій, але і глибоких культурних, економічних та соціальних розбіжностей між країнами. Неefективність наявних механізмів глобального управління та безпеки свідчить про необхідність перегляду та змін міжнародно-правових стратегій дій у кризових ситуаціях та механізмів взаємодії міжнародних акторів між собою, особливо в умовах порушення встановлених правил гри. Адже недостатньо рішуча позиція міжнародної спільноти, яка попри засудження агресорів, введення санкцій проти них та навіть надання зброї й підтримки потерпілим від агресії, не демонструє готовності усвідомити повний масштаб актуальної загрози. Тобто, з одного боку, ми спостерігаємо засудження та певні дії з боку світового товариства; з іншого – його бажання зберегти звичний перебіг власного життя, не залучаючись до конфліктів глибше. Така неоднозначна та нерішуча позиція міжнародної спільноти не лише дає простір для маневрів актуальним агресорам, але й посилює шанси потенційних нападників, які розуміють, що теж можуть розраховувати на таку саму

невпевнену реакцію світу у відповідь на власні агресивні дії. Така динаміка, безперечно, сприяє ще більшій ескалації насильства. Навіть більше, з появою все нових і нових осередків конфліктів міжнародна спільнота, прагнучи зберігати власний статус-кво та плекаючи надію, що нові геополітичні реалії залишать незмінним їхній добробут, все сильніше втомлюється від конфліктів, витрачаючи сили не на їх вирішення, а на уникання необхідності визнати масштаб проблем.

На цьому тлі посередництво та медіація набувають особливого значення, виконуючи ключову роль у попередженні, врегулюванні та вирішенні конфліктів, адже, з одного боку, вони акцентують на важливості діалогу та співпраці; з іншого – вони вимагають від учасників процесу високого ступеня відповідальності, а також бажання знайти взаємоприйнятне вирішення проблеми. Саме завдяки цьому посередники часто здатні виявляти нестандартні рішення, що задовольняють усі сторони конфлікту та врахують їхні інтереси та цінності. Їх ефективність полягає в здатності до ідентифікації глибинних причин конфліктів, що дає змогу формулювати стратегії, спрямовані на знаходження спільних точок між конфліктуючими сторонами.

Практика посередництва та медіації в політиці виявляє різноманітні підходи і методи, які використовуються залежно від особливостей конкретного конфлікту. Ці підходи можна класифікувати за кількома критеріями:

1. Учасники процесу:

- державне посередництво, коли в ролі посередника виступає одна або декілька держав;
- міжнародне посередництво, яке здійснюється під егідою міжнародних організацій;
- неурядове посередництво, де ключову роль відіграють НГО або окремі особистості.

2. Ступінь формальності процесу:

- офіційна медіація, яка здійснюється з офіційним мандатом та визначеними межами;
- неофіційна медіація, яка відбувається ініціативно, без суворих меж і може включати в себе тиху дипломатію або конфіденційні переговори.

3. Мета втручання:

- превентивне посередництво, спрямоване на попередження можливого конфлікту;
- конструктивне посередництво, яке спрямоване на вирішення вже наявного конфлікту;
- післяконфліктне посередництво, що має на меті відновлення відносин після завершення конфлікту.

Важливо розуміти, що не всі конфлікти легко можуть бути вирішені шляхом медіації або посередництва. Існують конфлікти, які виникають через занадто глибокі розбіжності між сторонами, які базуються на різниці в ідеологічних, релігійних чи культурних переконаннях. У таких випадках сторони можуть мати різні інтерпретації фактів, даних або інформації, що також ускладнює процес

посередництва. Структурні конфлікти, які обумовлені зовнішніми обставинами, як-от нерівний доступ до ресурсів або географічні обмеження тощо.

Але навіть у таких випадках інструменти посередництва можуть слугувати мостом комунікації, зберігаючи та поживляючи канали діалогу. Варто зазначити, що в ролі посередників можуть виступати не тільки держави, але й міжнародні організації, неурядові організації та навіть окремі особистості. Досвід, авторитет та об'єктивність посередників часто стають ключем до знаходження рішення навіть у найскладніших конфліктах, де традиційні методи дипломатії не приносять очікуваних результатів.

Висновки

Посередництво та медіація відіграють важливу роль у підтриманні міжнародної стабільності, пропонуючи підходи, які сприяють вирішенню конфліктів на основі взаємоповаги, діалогу та співпраці. Ми звернули увагу на існування різних форм та методи посередництва. Підкреслено, що різні підходи мають свої унікальні характеристики та можливості. Також було розглянуто ступінь формальності процесів медіації, від офіційної, що має чіткі межі та мандати, до неофіційної, що включає тиху дипломатію та неформалізовані переговори, здатні до адаптації в більш неформальних та гнучких умовах. Мета втручання, від превентивного посередництва до післяконфліктної відбудови, визначає стратегічний напрям діяльності посередників та необхідність їх адаптації до змінюваної динаміки міжнародних відносин. Ефективність посередництва та медіації визначається не лише здатністю до сприяння діалогу, але й глибоким розумінням причин конфліктів, що дає змогу розробляти ефективні стратегії вирішення. Незважаючи на складнощі, пов'язані з конфліктами, обумовленими глибокими розбіжностями, досвід та авторитет посередників можуть бути вирішальними у знаходженні компромісних рішень, навіть у найскладніших випадках. Можемо констатувати, що у контексті постійних змін у геополітичній обстановці посередництво та медіація лишаються ключовими інструментами для забезпечення міжнародної стабільності.

Список використаних джерел

1. Koopmans S. M. G. *Negotiating Peace: A Guide to the Practice, Politics, and Law of International Mediation*. Oxford University Press. 2018. 304 p.
2. Gmurzyńska E., Morek R. *Mediacje. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wolters Kluwer. 2018. 551 p.
3. Knight D. Ch. *A Realistic Path To Peace: How to Stop the New Cold War and Prevent Nuclear Disaster*. Solidarity Publications. 2023. 376 p.
4. Levitsky S., Ziblatt D. *How Democracies Die*. Crown, 2018. 320 p.
5. Fisher R. D., Ury W. L., Patton B. *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. Penguin Books. 2011. 240 p.